

Göçmen ergenlerde sorunlu dijital kullanım: PISA 2022 risk ve koruyucu faktörler

Giriş

Bu çalışma, Türkiye'deki göçmen ergenlerde sorunlu dijital kullanımın demografik, sosyal-davranışsal ve psikososyal belirleyicilerini PISA 2022 göçmen alt örneklemini kullanarak incelemeyi amaçlamaktadır. Sorunlu dijital kullanım, kontrol kaybı ve günlük işlevlerde bozulma ile karakterize edilir ve göçmen ergenler için dil engelleri, kültürel uyum stresi gibi faktörlerle daha da karmaşık hale gelebilir. Mevcut literatürde, özellikle Türkiye bağlamında, çok düzeyli risk ve koruyucu faktörleri birleştiren ampirik çalışmalar eksiktir. Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Teorisi ve Risk ve Dayanıklılık Çerçevesi'ne dayanan bu araştırma, cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyoekonomik durum, zorbalık, okul güvenliği, hafta sonu dijital kullanımı, öğretmen desteği, aile desteği ve duygusal kontrolün sorunlu dijital kullanım üzerindeki etkilerini araştırmaktadır.

Araştırma Tasarımı ve Yöntemler

Araştırma, PISA 2022 Türkiye veri setinin göçmen alt örnekleminde alınan 7.137 birinci ve ikinci nesil göçmen öğrenciyi içeren kesitsel bir desen kullanmıştır. Katılımcıların %50,7'si erkek, %49,3'ü kız olup büyük çoğunluğu 10. sınıftadır. Veri toplama araçları, OECD tarafından standartlaştırılmış PISA arka plan anket indekslerini (WLE puanları) içermektedir. Risk faktörleri olarak zorbalık, okul güvenliği riskleri ve hafta sonu dijital kullanımı; koruyucu faktörler olarak öğretmen-öğrenci ilişkisi kalitesi, aile desteği ve duygusal kontrol ölçülmüştür. Sorunlu dijital kullanım, beş maddelik Likert tipi bir ölçekle değerlendirilmiş ve yüksek risk grubunu belirlemek için ± 1 standart sapma kesme noktası kullanılarak ikili hale getirilmiştir. Analizler, bağımsız örneklem t-testleri, Pearson korelasyonları ve hiyerarşik ikili lojistik regresyon ile SPSS 29'da gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Bağımsız örneklem t-testleri, erkek öğrencilerin (Ortalama = 2,67, SS = 0,83) kızlardan (Ortalama = 2,58, SS = 0,80) anlamlı derecede daha yüksek sorunlu dijital kullanım bildirdiğini göstermiştir ($t(6716) = 4,58, p < 0,001$). Benzer şekilde, üst sınıflardaki öğrenciler (10-12. sınıflar) alt sınıflardakilere göre daha yüksek puanlar almıştır ($t(6716) = 3,18, p = 0,001$). Korelasyon analizleri, sorunlu dijital kullanımın zorbalık ($r = 0,13, p < 0,001$), okul güvenliği riskleri ($r = 0,15, p < 0,001$) ve hafta sonu dijital kullanımı ($r = 0,17, p < 0,001$) ile pozitif; öğretmen desteği ($r = -0,14, p < 0,001$), aile desteği ($r = -0,10, p < 0,001$) ve duygusal kontrol ($r = -0,16, p < 0,001$) ile negatif ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Hiyerarşik lojistik regresyon modeli, varyansın %22,8'ini açıklamış ve hafta sonu dijital kullanımını en güçlü risk faktörü (OR = 1,49, %95 GA [1,37, 1,62]), duygusal kontrolü ise en güçlü koruyucu faktör (OR = 0,64, %95 GA [0,57, 0,71]) olarak belirlemiştir.

Sonuç

Bu çalışma, Türkiye'deki göçmen ergenlerde sorunlu dijital kullanımın hem bağlamsal stresörler (zorbalık, okul güvensizliği, yoğun hafta sonu kullanımı) hem de bireysel kırılabilirlikler (düşük duygusal kontrol) ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Destekleyici öğretmen ve aile ilişkileri ile güçlü duygusal düzenleme, daha düşük sorunlu kullanım seviyeleriyle bağlantılıdır. Bulgular, müdahalelerin duyu düzenleme becerilerini geliştirmeye ve okul-aile ortamlarında destekleyici ağları güçlendirmeye odaklanması gerektiğini vurgulamaktadır. Gelecek araştırmalar, boylamsal desenlerle nedensel yolları incelemeli ve kültürel faktörleri dahil etmelidir.

Anahtar kelimeler: sorunlu dijital kullanım, göçmen ergenler, risk ve koruyucu faktörler, duyu düzenleme, okul güvenliği